

بررسی حق حبس از نگاه تطبیقی

تالیف

راضیه طهماسبیان

انتشارات قانون یار

۱۴۰۱

سرشناسه	: طهماسبیان، راضیه، ۱۳۶۳-
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی حق حبس از نگاه تطبیقی/تالیف راضیه طهماسبیان.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات قانون یار، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۴ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۵۷۶-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه:ص[۱۶۹]-۱۷۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: حق حبس-- ایران Liens-- Iran حق حبس (فقه) (Liens Islamic law)
رده بندی کنگره	: ۷/۸۲۲KMH
رده بندی دیویی	: ۵۵/۳۴۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۸۴۶۳۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

انتشارات قانون یار

بررسی حق حبس از نگاه تطبیقی

تألیف: راضیه طهماسبیان

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول- ۱۴۰۱

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۲۰۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۹-۵۷۶-۹

(تمامی حقوق مادی این کتاب محفوظ بوده و متعلق به انتشارات قانون یار می باشد)

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲ تلفن: ۵۲۶ و ۶۶۹۷۹۵۱۹

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۳
مقدمه	۱۵

فصل نخست

مفهوم، مبنا و ماهیت حق حبس.....	۱۷
مبحث نخست: مفاهیم حق و حبس و حق حبس	۱۷
گفتار نخست: مفهوم حق	۱۸
بند اول: معنی و مفهوم لغوی حق	۱۸
بند دوم: معنی و مفهوم اصطلاحی	۱۹
گفتار دوم: مفهوم حبس	۱۹
بند اول: قبض و اقباض	۲۱
بند دوم: اقباض و تقابض	۲۱
گفتار سوم: مفهوم حق حبس	۲۲
بند اول: در حقوق ایران و فقه	۲۲
بند دوم: نتیجه دو قاعده	۲۵
مبحث دوم: نظام های حقوقی و کنوانسیون	۲۶
گفتار اول: در حقوق فرانسه	۳۶
گفتار دوم: کنوانسیون	۴۳
مبحث سوم: مبنای حق حبس	۵۰
گفتار اول: چهار نظریه مطرح شده در حقوق ایران و فقه	۵۱
گفتار دوم: نقد و بررسی آنچه به عنوان مبنا پذیرفته شده است	۵۳
بند اول: نتیجه مبنا	۶۲
بند دوم: مبنای کنوانسیون بیع بین المللی	۶۲
مبحث چهارم: بررسی و شناخت ماهیت حقوقی حق حبس	۶۹

گفتار اول : اقسام حقوق مالی : حق عینی و دینی	۷۰
بند اول : حقوق عینی	۷۰
بند دوم : حقوق دینی یا شخصی	۷۱
بند سوم : تفاوت حق عینی و دینی	۷۳
بند چهارم : نتیجه بحث	۷۴

فصل دوم

دامنه حق حبس و شرایط اعمال آن	۷۹
مبحث نخست : گسترده دامنه حق حبس	۷۹
گفتار اول : حقوق ایران	۷۹
بند اول : مقررات مربوط به حق حبس	۸۱
بند دوم : شرح مقررات حق حبس و بیع کالا	۸۲
بند سوم : ارتباط حق حبس با مفلس و ورشکسته در قانون تجارت	۸۳
بند چهارم : ارتباط حق حبس در اجاره و نکاح و سایر موارد قانونی	۸۸
گفتار دوم : دامنه حق حبس در مقررات کنوانسیون بیع بین الملل	۹۱
گفتار سوم : قلمرو در نظامهای حقوقی	۹۲
مبحث دوم : بررسی شرایط اعمال حق حبس	۹۴
گفتار اول : نگهداری و انتفاع	۹۵
بند اول : هزینه نگهداری مبیع در مدت حبس	۹۵
بند دوم : انتفاع مشتری از مبیع در مدت حبس	۹۶
گفتار دوم : تصرفات و استناد به حق حبس	۹۷
بند اول : قبض مبیع بدون اذن بایع در مدت حبس	۹۷
بند دوم : تصرفات متبایعین در موضوع حق حبس	۹۸
بند سوم : قابلیت استناد به حق حبس علیه قائم مقام مشتری و اشخاص ثالث	۹۹
بند چهارم : تلف مبیع در مدت حق حبس	۱۰۱

فصل سوم

زوال حق حبس و دعوای ناشی از آن	۱۰۵
مبحث نخست : زوال حق	۱۰۵
گفتار اول : عدم اجرای تسلیم	۱۰۵
بند اول : در موارد ذیل حق حبس زایل می شود	۱۰۶
بند دوم : تشخیص فوری یا مستمر بودن عقد	۱۰۸
گفتار دوم : شرح موارد زوال حق حبس	۱۰۹
بند اول : منظور از تأدیه ثمن چیست ؟	۱۰۹
بند دوم : منظور از اسقاط حق حبس چیست ؟	۱۱۱
بند سوم : منظور از تسلیم امدادی مبیع چیست ؟	۱۱۱
بند چهارم : منظور از مؤجل بودن یکی از عوضین چیست ؟	۱۱۲
مبحث دوم : رابطه حق حبس و اجرای دعوای عوض	۱۱۵
گفتار اول : دعوای ناشی از موضوع	۱۱۵
گفتار دوم : موضوع تنازع ناشی از حق حبس	۱۱۷
مبحث سوم : نظریات ارائه شده در مورد حل تنازع ناشی از حق حبس	۱۱۸
گفتار اول : بررسی نظریات فقهی	۱۱۸
بند اول : نظریه اول	۱۱۸
بند دوم : نظریه دوم	۱۲۰
بند سوم : نظریه سوم	۱۲۱
بند چهارم : نظریه چهارم	۱۲۲
بند پنجم : نظریه پنجم	۱۲۳
گفتار دوم : حل تنازع از جانب قانون گذار ایران	۱۲۴
بند اول : اجتماع شرایط الزام معتهد	۱۲۶
بند دوم : امکان اجرای تعهد	۱۲۷
بند سوم : فرا رسیدن زمان اجرای تعهد	۱۳۰

- بند چهارم: باقی بودن زمان اجرای تعهد ۱۳۰
- بند پنجم: پیش بینی دگرگونی شرایط به وسیله ی متعهد ۱۳۰
- بند ششم: دگرگونی شرایط اجرای قرارداد ۱۳۱
- بند هفتم: وجود حق الزام متعهد به انجام تعهد قراردادی ۱۳۲
- گفتار سوم: مانع الزام به انجام تعهد ۱۳۲
- گفتار چهارم: راه های الزام متعهد به انجام تعهد ۱۳۵
- بند اول: الزام مالی ۱۳۵
- بند دوم: الزام بدنی ۱۳۸
- بند سوم: راه های الزام متعهد به انجام تعهد در فقه ۱۳۸
- بند چهارم: راه های الزام متعهد به انجام تعهد در سایر سیستم های حقوقی ۱۳۹
- بند پنجم: نمونه رأی صادره از دادگاه حقوقی ۱۴۰
- گفتار چهارم: بررسی زمان پرداخت ثمن یا لحاظ ماده ۵۸ کنوانسیون ۱۴۳
- بند اول: استثنائات حق حبس در کنوانسیون مطابق ماده ۵۸ کنوانسیون ۱۴۴
- بند دوم: اصل لازم و ملزومی بودن مبیع و ثمن ۱۴۶
- بند سوم: اسناد راجع به حمل و نقل کالاها ۱۵۰
- بند چهارم: حق امتناع از پرداخت ۱۵۲
- بند پنجم: حفظ و نگهداری کالا مطابق مواد کنوانسیون ۱۵۳

فصل چهارم

- نتیجه ها و پیشنهاده ها ۱۵۹
- منابع و مأخذ ۱۶۹

پیشگفتار

مهمترین اموری که در حقوق مدنی مورد بحث و نظر می باشد، اعمال حقوقی است و در اعمال حقوقی همانا «عقد» جایگاه ویژه ای را به خود اختصاص داده و اهمیتی خاص دارد. اشخاص در زندگی روزمره برای رفع حوائج و رسیدن به اهداف مورد نظر به انعقاد و تحقیق این توافق طرفینی تحت عناوین مختلفی معین یا غیرمعین مبادرت می ورزند. آگاهی نسبت به آثار قراردادی که میان طرفین منعقد می گردد امری مهم و بحث پیرامون آن در خور تفکر و امعان نظر می باشد. این امر نه تنها در حقوق مدنی کشور ما بلکه در سایر نظامهای حقوقی در سرتاسر دنیا ارزشمند بوده و با تحول و دگرگونی روابط اشخاص در قراردادها مسلماً با تحولات آثار آنها نیز روبرو خواهیم بود. پس بایستی در حقوق بدنبال عقودی همچون بیع و شناسایی حقوق تابعه و دلبست یابی به جایگاه آنها باشیم. نظر به این که در قانون مدنی ایران در پاره ای از عقود معوض با لحاظ شرایطی به هر دو طرف یا یکی از ایشان حق داده است تا دریافت عوض مورد تعهد خود، یا حاضر شدن طرف دیگر برای تسلیم این عوض، از تسلیم مورد تعهد خویش خودداری نماید. ماده ۳۷۷ قانون مدنی برای بایع حق حبس میباید را تا حاضر شدن مشتری برای پرداخت ثمن و برای مشتری حق حبس ثمن را تا حاضر شدن بایع برای تسلیم میباید شناخته است. برای توجیه مقررات ماده مذکور در جهت حق حبس هریک از دو طرف تا تسلیم مورد تعهد بوسیله طرف دیگر، می توان چنین بیان داشت که منظور قانون از حاضر شدن طرف دیگر برای تسلیم، آماده شدن او برای تسلیم بدون قید و یا در حقیقت انجام تسلیم پس از این آمادگی است. به عبارت دیگر تسلیم دلیلی بر آماده شدن حقیقی بر تسلیم است. مشابه این مقرر و پاره ای مقررات قانون تجارت هم می توان یافت ماده ۳۷۱ ق.ت مقرر می دارد: «حق العمل کار در مقابل آمر برای وصول مطالبات خود از او نسبت به اموالی که موضوع معامله بوده و یا نسبت به قیمتی که اخذ کرده حق حبس خواهد داشت». حتی وجود این حق حبس برای زوجه تا دریافت مهر مورد مورد اتفاق فقهای، قرار گرفته که این امر توسط قانونگذار در ماده ۱۰۸۵ قانون مدنی هم اشاره شده است. در مورد مبنای تحلیلی حق

حبس برخی از نویسندگان حقوق مدنی و فقها حق حبس را مبتنی بر بستگی بین دو مورد عقد ناشی از قصد معاوضه متعاملین دانسته اند که هریک از طرفین تملیک و تعهد در برابر تملیک و تعهد طرف دیگر، می کند. با در نظر گرفتن مبنای فقهی این حق به نظر می رسد که ماهیت آن به عقود معوض منطبق باشد. در حقوق فرانسه هم مطابق نظر بسیاری از حقوقدانان حق حبس به عنوان یک اصل شناخته شده است و به وسیله رویه قضایی فرانسه، به سایر عقود معوض غیر از بیع نیز تسری دارد. در این کتاب سعی شده است که به مفهوم حق حبس و مقایسه تطبیقی آن با کنوانسیون بیع بین المللی و شرایط ایجاد حق حبس و موارد جاری آن و همچنین شرایط سقوط این حق بررسی شده و به مسائل پیرامون این حق پرداخته شود و در پایان رویه قضایی جاری در دادگاه های ایران و نحوه برخورد با امتناع هریک از طرفین بایع و مشتری از تسلیم مبیع و تأدیه ثمن در راه حل و فصل دعاوی ناشی از آن مورد توجه و بررسی قرار گیرد.